

A bugyogós korszó hazája:

A Mecsek északi nyúlványai és a Zselic-hegység találkozásánál, a mai Baranya-csatorna mellett fekvő, mára közigazgatásilag egybeolvadó Magyarhertelend és Barátúr határában már a római korban hadiút húzódott, amely az észak-balkáni területeket kötötte össze Arrabonával, a mai Győrrel.

Barátúr neve valószínűleg a pécsi káptalanra, mint egyházi földesúrra utal, Hertelend etimológiájában pedig a határban, a horhosnak is nevezett meredek partú, mély árokban „hertelen” lezúduló patakvíz lapul. A két település történelmének kezdetei a 13–14. század fordulójára nyúlnak vissza. Az akkor még jelentősebb településnek számító Barátúr a pécsi káptalan birtokaként önálló plébániatemplommal rendelkezett, papja 1333-ban már biztosan fizette a pápának járó egyházi adót. Hertelendről még ennél is kevesebbet tudunk, Horcholond néven először 1332-ben szerepel a forrásokban, 1542-ben pedig már minden bizonnyal önálló plébánia is működött a magyarok lakta faluban.

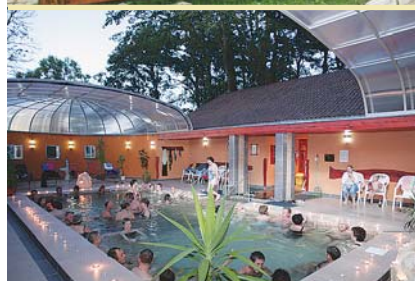
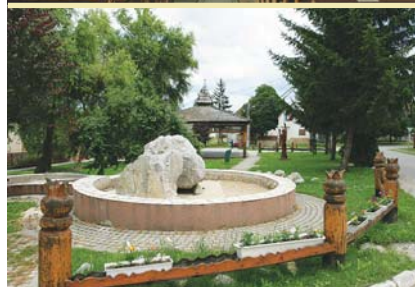
A Mohács utáni évtizedekben mindkét falu oszmán uralom alá került, sőt, 1566-ban I. Szülejmán szultán portyázó csapatai Barátúrt teljesen felégették. A költő Zrínyi Miklós nevezetes 1664. évi téli hadjárata során feljegyezték, hogy Barátúr idegen helyőrsége megfutamodott a ke-

resztény seregek hírének hallatán, azaz korábban valamiféle palánkot emelhetek itt az utak szemmel tartása végett a tartomány szandzsák-bérei. Az őslakosok egészen a felszabadító háborúkig kitartottak, ám ekkor Hertelend elnéptelenedett, a mai Tassonya-dűlőben található valamikori faluból átköltöztek az erdők védelmében álló magasabb területekre. 1687-ben még három adózó családfőt írtak össze Hertelenden, ám a következő évtizedekben hall-

gatnak a források az itt élők múltjáról. A két kilométerre fekvő Barátúr nem tűnt el, de erősen megfogyatkozva került ki a pusztítás viharából. Lakói életerejét mutatja, hogy egyedülként tartottak ki a környéken, a környező falvakban szinte kivétel nélkül délszláv népesség telepedett meg hosszabb-rövidebb időre.

A barátúri túlélők elmondásaiból tudjuk, hogy a 18. századra romossá vált templomuk védőszentjeként Szent Miklóst tisztelték, és a források szerint a viszonylag épebben megmaradt harangtornyában lakó harangot 1738-ban szentelte fel a környéket vizitáló Berényi Zsigmond pécsi püspök. Ekkor alig száz ember lakott a településen, ám a század folyamán egyre több sváb választotta lakhelyül Barátúrt, és 1800-ra szinte teljesen elnéptelenedett, magyar lakosai ideiglenesen a közeli Hertelendre költöztek át. A barátúri németek háziról még a jeles Haas Mihály is megemlékezett Baranya megyéről írt munkájában. Megfigyelései szerint ezek két-három szobás, tágas épületek voltak, és többségüket már ekkor cseréppel fedték. Hiába lakta azonban színtalikus népesség a falut, önálló plébániát nem sikerült kiharcolniuk maguknak. Pedig még Klimó György püspök is megcsodálta az eredetileg gótikus stílusban épült templomot és a fennmaradt freskókat, ám 1755-től Magyarszék, 1864-től Hertelend filiájaként igazgatták. Új, Rózsafüzér Királynőjének szentelt templomát 1912-ben építették.

A középkorban szerényebb Hertelend ennél bizony fényesebb közelmúlttal büszkélkedhet. A 18. század elején pusztán álló falut ma-

Magyarhertelend–Barátúr

gyarok és németek népesítették be a század folyamán. 1775-ben a német betelepülők egy új települést alapítottak Hertelend határában Kishertelend vagy Újfalú néven. Emiatt a magyarok által lakott részt a népnyelv egészen 1882-ig többnyire Nagyhertelendnek nevezte, ekkortól pedig Magyarhertelendre módosították, hogy ezáltal is meg lehessen különböztetni a szintén baranyai Horváthertelendtől.

A székesegyházi birtok Hertelend még a barokk korban a pécsi szemináriumban tanuló kispapok kedvelt kirándulóhelyévé vált, ahol szívesen töltötték el nyári vakációikat. Számukra építette a papnevelő intézet a Fájdalmas Szűzanya tiszteletére szentelt templomot 1775-ben, amelyet természetesen a hívek is használhattak. Ez ekkor még kekek alakú kápolna volt, csak évtizedekkel később, 1820-ban nyerte el a mai formáját. A hívek hathatós közbenjárására 1800-ban plébániai rangra emelték, ekkortól vezették az anyakönyveket, és a következő évben már állt a plébániaház a templom szomszédságában. A templomban a főoltárkép Pietája – Atzker József fennmaradt munkáinak egyik darabja – a pécsi székesegyház Fájdalmas Szűzanya kápolnájából került Hertelendre.

Az itt élők boldogulását nagyban elősegítette, hogy Dunántúl-szerre híres foglalkozás dívott a faluban. Thomaier Ignác plébános leírása szerint „M. Hertelenden egy különös művészet virágzik, melyben a lakosnők a hajdani etruszkokkal vetélkednek, és ez – a korsókészítés. A fiatalabb vászonceléd – asszonyok, lányok – itt korong segédelmével kisebb-

1981. december 31-én Magyarhertelendhez csatolták a szomszédos **Barátúrt**, mely történelme során addig is szorosan kötődött a szomszédos községhez. Az országút mellett, egy régi parasztházból kialakított erdei iskola sokszor hangos a gyerekszivajtól. A kis falu csendes, hangulatos főutcáján sétálva találjuk a múlt században épült templomot, vele szemben fakad egy messze földön híres, frissítő vizű forrás.

nagyobb cserépkorsókat készít, melyek közt az ivóvíz vitelére használt keskenyebbek „bugyogós korsó” név alatt nagy földön ismeretesek. Nevök onnan van, mivel vízmerítéskor bugyognak, szájukon kívül nem levén rajtuk szelelő lyuk.” A ehhez szükséges földet Bodolyán ásták – ebben ott nem láttak üzletet –, és nehéz munkával hazaszállították. Érdekes módon a hertelendi lányok, ha házasság révén máshová kerültek, nem vitték magukkal tudományukat, míg az ide érkező „idegenek” szinte azonnal megtanulták, és számos korsó került ki a kezeik közül. A korongozás mellett Hertelenden minden aszszony takács is volt egyben, természetett kenderét egész háza népe szükségletére fonta, szötte, varrta.

Mindezekből azonban korántsem gazdagodott meg a falu népe, hiszen amíg portékáikkal a Dél-Dunántúlt járták, a földművelést bizony elhanyagolták.

Az igazi gazdasági áttörést a több száz méter mélyről feltörő termálvíz hasznosítása hozta. Miután 1959–1970 között felépült a reumatikus betegségek kúrálására alkalmas gyógyfürdő, évről évre többen keresték fel a települést, sőt, mára egész üdülőövezetet alkotnak a strand közelében nyaralót építők házai. Hertelend ezzel megmenekült a környező falvak szomorú sorsától, és az itt lakók bizakodva tekinthetnek a jövőbe.

SZÖVEG: DR. VARGA SZABOLCS

KÉPEK: MÜLLER NÁNDOR

www.magyarhertelend.hu
Szállással kapcsolatos információ:
www.magyarhertelendszallas.hu

Ahol a vendég játssza a főszerepet

A jó földrajzi és természeti adottságokkal rendelkező Magyarhertelend Pécstől 20 km-re található. Több irányból is könnyen megközelíthető: Orfú felől, vagy a 66-os úton Oroszló, illetve Magyarszék irányából.

A kis település az átgondolt fejlesztések eredményeként gyorsan fejlődik, és rendezkedik be az ide érkező vendégek fogadására, színvonalas kiszolgálására. Egyre több az igényesen kialakított magánszállás, de a vendégek igényeik szerint helyezkedhetnek el a településen található panzióban és kempingben is. Magyarhertelend olyan hely, ahol a vendég játssza a főszerepet.

A falu barátságos, kedves hangulatát fokozza az utcákat ékesítő virágözön. Utcáin, terein található faszobrokat, -kapukat a Magyarhertelenden élő és alkotó faragók készítették. Nincs ez másként a község főterén sem, ahová szívesen járnak a helybeliek és a vendégek egyaránt. A **Kapucinus Sörfőzdében** készül remek világos és barna söröket a faluba látogató vendégek is megízlelhetik.

Magyarhertelendi Termálfürdő. Magyarhertelendet elsősorban az 550 méteres mélységből feltörő termálvíz, és az erre épült árnyékos, szép strand tette kedvelt fürdőhellyé. Vize az 550 m mélyről érkező 38 °C-os, és az 1062 méter mélységből jövő 63 °C-os forrásokból táplálkozik. A 2008-ban épült Gyógykert medencéi 36 °C-os termálvízzel működnek. A vizet – ma-

gas fluoridtartalma miatt – ivókúraként is alkalmazzák fogínybetegségekre. A tágas, arborétumszerű, több mint 2 hektáros parkban májustól szeptemberig 4 nyitott medence várja a strandolni vágyó turistákat.

A termálfürdő szomszédságában található a **Mathias Panzió és Étterem**. A panzió 9 szobájában 20 vendéget tudnak elszállásolni, az épületben található egy 20 fős rendezvényterem és 100 fő befogadására kialakított étterem, ahol magyaros és tájjellegű ételekkel várják a kedves vendégeket.

Magyarhertelend fölött, a Kopsz-hegy nyugati oldalán 2007-ben készült el a négyszintes, 19 méter magas **Napszentély kilátó**. Nevét azért kapta, mert az eredeti tervek szerint napóráként is funkcionált volna. Egy rövid kirándulással gyalogosan is megközelíthető a fürdőtől induló sárga kereszt, majd sár-

ga háromszög turistaútvonalon. Autóval a Magyarhertelendet Orfúvel összekötő országútról letérve kocsijúton közelíthetjük meg.

A falu határában található a valamikori **uradalmi kastély**, melyet pályázati forrásból felújítottak, és ma ökoturisztikai központként működik, gyerektáboroknak, kiállítóknak ad otthont.

A **Magyarhertelendért Egyesület** 1999 óta segíti és koordinálja a hozzá tartozó tagozatok és a települések rendezvényeinek szervezését. A Falusi szállásadó-, Nyugdíjas-, Zenei-, és Roma tagozatok az elmúlt három évben folyamatosan alakultak és léptek be az egyesületbe, melynek fő tevékenységi körébe tartozik a Teleház működtetése is. Ez a fiatalok és idősebbek számára egyaránt fontos színtér, itt lehet internetezni, fénymásolni, nyomtatni, önéletrajzot és névjegykártyát készíteni. A nyári szezonban megnő Magyarhertelenden a turisták száma, ők itt kaphatnak információt a környék nevezetességeiről, látnivalóiról. A vendégeket prospektusok segítik a könnyebb tájékozódásban.

Magyarhertelend és Barátúr között hangulatos környezetben található a **G&N Camping**. Két hektáros, bekerített, parkosított, füves területen 2006 augusztusában nyitotta meg kapuit. Hatvan lakókocsihely és közel kétszáz sátorhely várja a kempingezni vágyókat. A kempingben presszó, vegyesbolt is található, a kempingezők részére főzőkonyha, hideg-melegvízes blokk, szeparált WC, mozgáskorlátozott WC is van. A gyerekeket játszótér, focipálya és egyéb sportolási lehetőségek várják. Hétvégenként zenés programokat szerveznek az ide látogató vendégeknek.

